

Házasságjósító praktikák Szent András napjától karácsony napjáig

Jertek közém, a falunak szép leányai, legényei, itt az ólom, kész a liszt. Öntsünk ólmot, főzzünk gombócot. A sűrű fátyollal eltakart jövődő titkait kísértsük meg egy kissé feltárni. Lássuk csak, Jucikám, milyen lesz a te jövődőbelid. Nini, az ólomfigura milyen szeszélyes, valósággal úgy néz ki, mint egy huszársarkantyú. Ne te, ne, talán csak nem a Pozsár Lacit szánta neked a sors? No csak ne pirulj el, jóra való legény, más huszárgyereket nem is ismerek a faluban. Lássuk csak a gombócot, az jobban megmondja az igazat. Lám, már fel is bukkant egy a fazékban, halászd ki hamarosan. No lássuk, milyen név van benne? Gábor. Ejnye, ilyen nevű huszárgyereket nem ismerek. Hacsak Pető Gáborból nem lesz huszár, de az meg csak jövőre kerül sor alá. Lám, megint elpirultál. Juci, úgy látszik a szívedben egyformán megfér Laci és Gábor...

Így folyik az évődés országszerte András napja előestéjén. Elmúlt a nyár, el az ősz, a dolgos kezek elpihennek. A heverés e korszakában alig van nap, amelyikhez valami népszokás, vagy babona ne fűződne. A legkedvesebb talán mindegyik közt az András-napi ólomöntés és gombócfőzés. Azt tartja a falusi nép, hogy az András napján öntött ólom elárulja a lányoknak, mi lesz a jövődőbeliük foglalkozása, sőt a nevét is meg lehet tudni ennek a jövődőbelinek. Tizenhárom gombócot gyúr a leány maga kezével, mindegyikbe egy-egy nevet tartalmazó papírlapot dug, amelyik gombócot először veti fel a víz, abban van a jövődőbelijének a neve.

Persze, ez az András napi jövődőfürkészés nem megy vígság nélkül. Egy-egy háznál összegyűl egész sereg eladó leány, akik elhozzák magukkal pajzán jókedvüket is. Némely vidéken szokásban van, hogy András napján böjtölnek a leányok s az aki böjtöl, aznap megálmodja a jövődőbelijét.

A november és december hónapja általában pazar termőhelye a babonás népszokásoknak, amelyek csodálatosképen mind egy fogalomra vonatkoznak: a jövődőbelire. Ennek könnyű természetes magyarázatát adni; közeleg a farsang, a házasságkötések legfőbb időszaka, a nép lelkét előre izgatja már a sok megkötésre váró frigy.

Sok ilyen babonás szokás fűződik a Luca-napjához, december 13-ikához. A legismertebb valamennyi közt a székaragás. Luca estéjén hozzá kell látni a székkészítéshez, de úgy, hogy mindennap csak egy-két vágást, vagy kalapácsütést kell tenni rajta. A székek karácsony előestéjén szabad késznek lenni s azt elviszi a lány magával az éjféli misére. Ha azon ül a mise

alatt, bizonyosan meglátja a mátkáját és azt is, ki hal meg a jövő év folyamán.

Egy másik Luca-napi szokás, az almaevés. Luca napján hozzá kell kezdeni az almaevéshez s mindennap egy harapást szabad enni a almából, úgy, hogy az karácsony előtt való napon fogyjon el. Akkor az esti harangszókor ki kell menni az utcára s az első férfi aki jobbról jön, attól meg kell tudakolni a nevét, — úgy fogják az illető lány mátkáját is hívni. A Luca napja némely vidéken valóságos ünnepszámba megy. Nem dolgozik senki, mert azt tartják, hogy a dologért megharagszik Luca s veszedelmet zúdít a házra — boszorkányok alakjában. — Néhol — persze mindinkább kevesebb helyen — még mindig nagy a félelem a boszorkányoktól, ezért Luca napján seprűt raknak keresztbe a küszöbre, olyik helyen alaposan meg is szokták fokhagymával kenni a küszöböt. Azt tartja a néphit, hogy a boszorkány varázsát megtöri a keresztbe rakott seprű, úgyszinte a fokhagyma illat is. A Luca-napi munkaszünetet némely vidéken igen szigorúan betartják, mert az állítólag nagy befolyással van a tyúkoknak a tojóképességére.

Néhány hét múlva itt van a karácsony, a magyar népnek ez a kedves ünnepe. Az eladó lányok a karácsony előestéjét is felhasználják arra, hogy a jövődőt kutassák. A legszokottabb módja ennek a fahordás. Mielőtt vacsorához ülnének, a lány kimegy a faskamrába s találomra felnyalából egy csomó fát. Ha párosszámú fa van a nyalásban, akkor bizonyosan férjhez megy a legközelebbi farsangon, ha nem, akkor pártában marad. Szokás néhol az is, hogy az éjféli misére induló lány előbb odamegy a sertésólhoz és megrúgja annak ajtaját. Ahányadik rúgásra a sertés kezd rőfögni, annyi esztendő múlva megy férjhez. Természetes, azt a módszert csak ott lehet használni, ahol nem pusztított a sertésvész.

Egyszerűbb módja a vőlegénykutatásnak az a népszokás, ami a mákos guba evéshez van kötve. Ki ne ismerné a mákos gubát, a karácsony este világszerte szokásos térszokás. A Sajó mentén az eladó lány elsőnek böki bele villáját a tálba s a mi rajta marad, azzal kiszalad az udvarra s ott megeszi, aztán hallgatódzik. Ahonnan először hall kutyaugatást, abból az irányból fog jelentkezni az első kérő. Karácsony estéjére marad a Luca napján félre tett 13 cédula utolsójának a felbontása is. Minden nap egyet olvasatlanul égetett el belőle a lány s az utolsót ami megmaradt, karácsony estéjén vacsora előtt bontja fel. Képzeltetni a lázas izgatottságot, ami ilyenkor a leányszívet dobogásba hozza: ezen az utolsó cédulán van a jövődőbelijének neve. De míg ezt megtudja, addig 13 napnak kell elmúlnia.

Ezek az egyszerű népszokások nap-nap után jobban kiveszőben vannak. A romlatlan néplélek megnyilatkozásai voltak, egynémelyik közülök még az úri házaknál is hódított. Ma már a Jucik és a Pannik ritkán öntenek ólmot, mert bizony a legtöbbjük a városi aszfaltot rója, olyik már tollas kalapot is visel. A nagyvárosi élet forgataga — a népbolondítás, maszlagos újságok

Írta: Ismeretlen szerző

2018. november 30. péntek, 15:55 - Módosítás: 2022. július 06. szerda, 08:07

és könyvek kiölik a nép lelkéből a kedélyt, a gyermeki hiszékenységet — egyszóval művelődünk és nem hiszünk többé a babonákban. Az Andrásnapi ólomöntést felváltják a szervezkedő gyűlések. Ott állunk, hogy ma már a hortobágyi csikósok is szociálista szakszervezetbe vannak tömörülve. A leány se lesi kíváncsian a sistergő ólomból ki lesz, mi lesz a jövőbelije — hiszen a szociáldemokrata erkölcsstan szerint a házasság felesleges, ostoba intézmény. Így haladunk lefelé.

Forrás: Cs. Ö: Szent András napján. Magyar Földművelő 1907. 10. évfolyam 48. szám 381-382.

https://library.hungaricana.hu/hu/view/MagyarFoldmuvelo_1907/?query=n%C3%A9pszok%C3%A1s&pg=380&layout=s